

הליכות עולם לוי

(חבקוק ג' ו')

לעילוי נשמת ר' יהודה לוי ז"ל

חג הפסח

זמן ר"ת	צאת חנוך	חלקת נרות	לוח אור החיים
20:24	19:37	18:46*	י-ם
20:21	19:35	18:44	ת"א
20:24	19:37	18:45	חיפה
20:23	19:36	18:45	ב"ש

* לנחוגים 40 דק': 18:26

הללו עבדי ה'

הכרוכה בארץ, ולכן אצל עשו נאמר (בראשית ל"ו ו') [יִקַּח עֶשָׂו אֶת נְשֵׁיו וְאֶת בָּנָיו וְכוּ' וַיֵּלֶךְ אֶל אֶרֶץ מִצְרָיִם יַעֲקֹב אָחִיו. ופירש רש"י (שם ז) מפני יעקב אחיו מפני שטר חוב של גזירת כי גר יהיה זרעך המוטל על זרעו של יצחק, אמר אלך לי מכאן, אין לי חלק לא במתנה שננתנה לו הארץ הזאת ולא בפרעון השטר. עכ"ל. והנה לאחר שכבר ירדו למצרים ועברו את רוב שנות הגלות, כבר נתברשו ישראל שהקב"ה חותם על הברכות, שלאחר שפרעו ישראל את שטר החוב שלהם כבר יכולים לקבל את הארץ, ואת כל הברכות.

והנה צריכים להבין מדוע נענשו ישראל בעונש כזה לרדת למצרים להשתעבד, וגם מה תשובה השיב לו הקב"ה לאברהם אבינו ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם, והלא הוא רק שאל במה אדע, והנה האלשיך הקדוש [והדברים הובאו גם בהקדמה של מרן הגר"ע יוסף זצ"ל לחזון עובדיה ח"ב], שאל מפני מה ירדו ישראל למצרים לעבדות, וביאר שהם היו צריכים לקבל עליהם עבודת ה', ובכדי להרגילם בעבודתו עשה אותם עבדים ד' דורות עד שבכל מהותם היו עבדים, ואז יוכלו לנתב את כל עבודתם לעבודת ה' יתברך.

והנה כידוע כל הבכורה הינה עבודה, שמי שהוא בכור צריך לעבוד את הבורא יתברך, בבית המקדש בהקרבת הקרבנות, או אפילו בלי בית המקדש, ובזה יובן מדוע הקב"ה תלה את הבכורה של ישראל בעבדות מצרים, מכיון שהעבדות במצרים היא המכשירה את ישראל לעבודת הבכורות, א"כ מי שרוצה להיות הבכור חייב לקבל עליו גזירת הגלות. ובזה נבאר שזו היתה שאלת אברהם אבינו במה אדע, איך יתקיים הדבר הזה שכל ישראל יהיו עבדים לה' יתברך, אצל בודדים זה יתכן אבל כל ישראל זה לא מציאותי. וענה לו הקב"ה ידוע תדע כי גר יהיה זרעך, והיינו כשתראה אותם עבדים אל תתרגם מן, תדע ותבין שזהו לטובתם לעשותם עבדים נאמנים לה' ולתורתו, ולכן הסכים אברהם אבינו לעבדותם של ישראל בארץ לא

להם ארבע מאות שנה. [ההתוס' (קידושין כ"ב: ד"ה מה נשתנה און) ח"ל: יש במדרש דמרצ"ע בגימטריא ד' מאות (שנה), ולפי שהיו ישראל עבדים ארבע מאות שנה וגאלם הקב"ה והלך זה וקנה אדון לעצמו לפיכך ירצע במרצע העולה כך. עכ"ל. וכידוע רוצעים במרצע רק למי שרוצה להיות עבד עולם, וא"כ זו הסיבה שנגזר על אבותינו עבדות ארבע מאות שנה, שזה מרמז על עבדות עולם כאדם שתפוס במרצע, שכך צריכה להיות עבודתו לה'].

ומעתה נבין מדוע בחר הקב"ה דוק במכת בכורות כמכת המחץ של מצרים, שכן כל הויכוח שבין ישראל לעמים היתה על הבכורה, ולכן בחר הקב"ה להראות לפרעה את עליונותם של ישראל ובכורותם במכת בכורות, שכל בכורי מצרים לוקים וישראל אינם לוקים, כי בני בכורי ישראל, ואתם אינכם בני, ודוקא לאחר שקיבלו עליהם גזירת הגלות ועברו רוב שנות הגלות והעבדות אז כבר אפשר לגאול אותם ולחתום על הבכורה.

ולכן פרעה לבילי פסח אחר מכת בכורות יצא בהכרזה ואמר מעתה אינכם עבדי פרעה אלא אתם עבדי ה', ולכן נאמר בתחילת ההלל הללויה הללו עבדי ה', ולא עבדי פרעה. ובזה יובן מדוע אנו פוטרם את תענית הבכורות בסיום מסכת, שכן סיום מסכת זו עבדות לה', ללמוד את תורתו מתחילה ועד סוף ולסיים מסכת, פרק שלם בדברי ה', אם קיבלת על עצמך את העבדות הינך יכול להיות עבד ה' ואתה פטור מתענית הבכורות, כי אתה הוכחת את בכורתך, שכל הבכורה זו עבודה, ולכן בחל עשו בבכורה זו, ואילו ישראל קיבלוה ברצון. ה' יזכנו להיות נטעי נעמנים עבדי ה' נאמנים. אמן.

הנה בחצות הלילה הזה של ליל פסח הכה ה' כל בכור בארץ מצרים, ובזה הוכרעו מצרים ונכנעו גם פרעה וחיפש את משה ואהרן באמצע הלילה לשלחם, והנה אין ספק שמכה זו קשה ונוראה וכבר ראינו שהקב"ה איים על פרעה במכה זו וכמו שנאמר (שמות ד, כ"ב כ"ג) וְאָמַרְתָּ אֶל פְּרֹעֶה כֹּה אָמַר ה' בְּנֵי כְּרִי יִשְׂרָאֵל. וְאָמַר אֶלֶיךָ שְׁלַח אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְתִמְאַן לְשַׁלְּחֹם הִנֵּה אֲנִי הֹרֵג אֶת בְּנֵי כְּרִי. ופירש רש"י: שלח את בני וגו' הנה אנכי הורג וגו' - היא מכה אחרונה ובה התרהו תחלה מפני שהיא קשה. עכ"ל.

אלא שיש להבין מדוע הקב"ה איים דוקא במכה זו, ואם מפני שפרעה היה בכור בעצמו, הלא ראינו שבאיום אינו אומר שיהרגהו אלא שיהרוג את בנו בכורו, ובזה אין שונה פרעה משאר האבות של מצרים, שכולם חששו לחיי בניהם. ועוד שבידו של הקב"ה להכריע את פרעה ואת עמו בכל מכה שירצה, ולדוגמא אם היה מכביד עליהם במכת הדם, שלא היה אפילו מים לשתות, וגם אם היו קונים מהיהודים לא היו יכולים לשתות מן היאור ומשום מקום רק דם, בזה כל העם המצרי היה בסכנת מוות ממש, ובודאי כבר ביום השלישי היו משלחים אותם. וכך בכל מכה, אם היה מביא אותה הקב"ה על המצרים בתנאים קשים, בודאי היו משלחים את העם, א"כ מדוע נבחרה דוקא מכת בכורות כמכת המחץ לעם המצרי ולפרעה.

ולפני שנשיב נשאל עוד, כידוע נוהגים הבכורים להתענות בערב פסח זכר לנס ההצלה שהיה להם שלא מתו במכת בכורות, ואולם בדורות האחרונים נהגו לפטור תענית זו בסיום מסכת, ואמנם יכול מן הדין לפטור התענית בכל סעודת מצוה כגון ברית או פדיון הבן, אלא שכולם נהגו בסיום מסכת, ובפשטות הסיבה לכך מפני ששאר סעודות מצוה אינן לפי הזמנה, אדם אינו יכול לתזמן שתהיה ברית דוקא בערב פסח, וכן פדיון הבן, משא"כ סיום מסכת שתלוי באדם בלבד ויכול הוא לתזמן סיום מסכת לערב פסח.

ואולם חשבנו לומר בס"ד שיש כאן דבר עמוק יותר, ותחילה נבאר ענין יציאת מצרים, הנה לפני כל המכות אומר ה' למשה ללכת אל פרעה ולומר לו (שם ד' כ"ב): כֹּה אָמַר ה' בְּנֵי כְּרִי יִשְׂרָאֵל. ולכאורה מה ענין ההודעה הזו לפרעה. והנה רש"י כתב: בני בכורי - לשון גדולה זהו פשוטו, ומדרשו כאן חתם הקב"ה על מכירת הבכורה שלקח יעקב מעשו. עכ"ל. ולכאורה הדבר תמוה, מדוע עד עתה המתין הקב"ה לחתום על הבכורה, למעלה ממאתים וחמישים שנה מאז ניתנה ליעקב, והרי כבר בלילה שחזר מבית לבן נאבק בשרו של עשו והוא הודה לו על הברכות ולמחרת עשו בעצמו הודה, כמבואר בפסוקי התורה וברש"י (בראשית ל"ב כ"ט, ול"ג ט'), א"כ מדוע הקב"ה המתין עד יציאת מצרים, ועוד מה צריך לומר זאת לפרעה, הקב"ה היה אומר זאת למשה לשמח אותו וזהו.

אבל הענין הוא כך, שבכל הדורות היתה מחלוקת גדולה על הירושה מי הוא בנו הבכור של ה' יתברך, וכמו שראינו אצל יצחק וישמעאל, שישמעאל בתחילה טען על הבכורה שכן הוא נולד ראשון מאברהם, ולבסוף עשה תשובה (ב"ב ט"ו:) וכן עשו גם הוא נולד ראשון וטען על הבכורה, אלא שהוא לא רצה להודות שהינה שייכת ליעקב, הגם שקנה אותה כדון, אלא הוא ערער עליה כל הזמן ולכן רצה לקבל את הברכות שלא כדון ונלחם כל ימיו ביעקב, וגם שרו נלחם, והגם שהודו, הודאה זו היתה בפה בלבד ולא בהסכמה אמיתית.

והנה כידוע לאברהם אבינו נאמר ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום ועינו אותם ארבע מאות שנה, והיינו גזירת הגלות

מחנות
לוח ניסן
מסכת ויחי
למנוי כנסת ושיבת
077-2233565

טעון גניזה | נא לא לקרוא בשעת התפילה וקריאת התורה!

להצלחת חן אמיניאן בת רחל, ולע"נ סבתה הכשרה: נוסרת רחל בת שרה, י"ג שבט תשפ"ג, ת.נ.צ.ב.ה.

הליכות והלכות

אל תיקרי הליכות אלא הלכות (נידה ע"ג).

הליכות לליל הסדר

צפון: אחר גמר סעודתו קודם ברכת המזון יטול כזית מן המצה החצויה שהצניע לאפיקומן, ויאכלה בהסבת שמאל, זכר לפסח ויכוין גם זכר למצה הנאכלת עימו, ואם המצה אינה מספיקה יקחו ממצות שמורות אחרות, ולא יאכל שום דבר אחר האפיקומן.

ברך: ימזוג כוס שלישית של יין לכל המסובים, וירחצו ב"מים אחרונים" את אצבעותיהם, ויברכו ברכת המזון בשמחה, ויאמרו בברכה שלישית "יעלה ויבוא", ובסוף ברכת המזון יברכו ברכת "בורא פרי הגפן" (ולמנהג הספרדים יכוין לפטור בברכה זו גם כוס רביעית) וישתו כוס שלישית בהסבת שמאל.

הלל: ימזוג כוס רביעית ויאמרו עליו את ההלל בשמחה ובהתלהבות, ואם יכול יאחז הכוס בידו כל ההלל, לאחר ההלל יאמרו "הודו" ו"נשמת כל חי" ויסיימו בברכת "מלך מהולל בתשבחות", ואז יסבו על שמאלם וישתו כוס רביעית בלא ברכה תחילה, ויברכו לאחר ברכה אחרונה "על הגפן ועל פרי הגפן", ומנהג האשכנזים לברך על הכוס גם בתחילה.

נרצה: אם עשה ככל הסדר האמור ירצה ה' פעולו ותהי משכורתו שלימה מעם ה', ושעה זו היא שעת רצון מאוד גדולה והיא מסוגלת מאוד לגאולה, ובפרט אחר שקיימנו את כל הסדר האמור, ולכן טוב לומר תפילה זו:

יְהִי רְצוֹן מִלְפָּנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ וְאַלֵּהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂבֹכֵת סְגוּלַת אֲרֻבַּע פְּסוּטוֹת וְכָל הַמְצוֹת שֶׁעָשִׂינוּ בְּלִילָה הַזֶּה, יִגְדֵּל נָא פֶּחַ ה' לְרַחֵם בּוֹ עָלֵינוּ וְלְהוֹשִׁיעֵנוּ, אֲזִי יֵאָמְרוּ בְּגוֹיִם הַגְּדִיל ה' לַעֲשׂוֹת עִם אֱלֹהֵי, וּבְרִכּוֹת הַהוֹדָאוֹת לְשִׁמְךָ הַגְּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ עַל שֶׁהִחַיֵּיתָנוּ וְקִיַּמְתָּנוּ, כֵּן תַּחֲיֵינוּ וְתַחַנְנוּ, וְתִאֶסְפוּ גְּלוּתֵינוּ לְחֻצְרוֹת קְדוֹשֶׁךָ, לְשִׁמְרֵךָ חֲקִיךָ וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנֶךָ בְּלִבְבֵנוּ, עַל שֶׁאֲנִיחֵנוּ מוֹדִים לָךְ, בְּרוּךְ אַל הַהוֹדָאוֹת. וְצֵא נָא לְיִשְׂרָאֵל עִמָּךְ, לְיִשְׂרָאֵל אֵת מְשִׁיחֶךָ, וְכִימִי צֵאתָנוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה וּבְכֹרֶעַ נְטוּיָה וּבְאֵתָת וּבְמוֹפְתִים, כֵּן עֲתָה בְּגִלוֹת הַחַיִּל הַזֶּה, הִרְאָנוּ גְּלוּתֵנוּ, וְנִכְנָנוּ לְרִאֵוֹת פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ הַקְּדוֹשׁ. וְהִנֵּה ה' לְמִלְךָ עַל כָּל הָאָרֶץ בַּיּוֹם הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְיִשְׁמוֹ אֶחָד, וְהִנֵּה הָאָרֶץ שְׂפָה אֶחָת לְכוֹלָם וְלַעֲבָדוֹ שְׂכָם אֶחָד, וְיִקְוִים בָּנוּ מִקְרָא שְׂכָתוֹב וּמִלֵּאָה הָאָרֶץ דְּעָה אֵת ה' כַּמִּים לַיָּם מְכֻסִּים, אֲמֵן כֵּן יִהְיֶה רְצוֹן. יְהִי לְרְצוֹן אֲמָרֵי פִי וְהִגְיוֹן לִבִּי לְפָנֶיךָ. ה' צוּרֵי וְגוֹאֲלֵי. ואחר הסדר ישוררו "חז גדיא" ו"אחד מי יודע", ויאמרו "שיר השירים", וחייב כל אדם לעסוק בהלכות הפסח וביציאת מצרים, ולספר בניסים ובנפלאות שעשה הקדוש ברוך הוא לאבותינו, עד שתחטפנו שינה. ויכול לשתות קפה או תה או שאר משקאות קלים אך לא יאכל שום דבר ולא ישתה יין או שאר משקאות חריפים.

הלכות הסדר בקצרה כפי הנהוג לכתחילה, מבלי מקורות וביאורים, בכדי שיוכל האדם להחזיקו לפניו ולערוך ממנו את הסדר.

קדש: כשיבוא לביתו מיד ימזוג לכל המסובים כוס מלא יין, ויתחילו באמירת הקידוש, "אלה מועדי", ואז יברכו ג' ברכות, "בורא פרי הגפן" ו"מקדש השבת וישראל והזמנים", ו"שהחיינו", ויכוונו בשהחיינו לפטור כל מצוות הלילה וגם מצוות הבדיקה וביעור חמץ שעשינו אמש, ומיד לאחד הברכה יסבו על שמאלם וישתו רביעית, וזהו כוס ראשון מארבע כוסות.

ורחץ: יטלו כולם את ידיהם ולא יברכו על נטילה זו.

כרפס: יקחו פחות מ-18 גרם כרפס (עלי סלרי), הבדוק מתולעים, ויטבלו במי מלח (זהו טיבול ראשון), ויברכו "בורא פרי האדמה", ויכוונו בברכתו לפטור את המרור, ואין צריך להסב באכילתו.

יחץ: יקח מן הג' מצות שמורות המונחות לפניו בקערה את המצה האמצעית ויחלק אותה לשנים, את החלק הגדול יצניע לאפיקומן, ואת החלק הקטן יניחנו בין שתי המצות.

מגיד: יתחילו באמירת ההגדה, וכולם חייבים באמירתה האנשים והנשים, וירחיב ויבאר לבני ביתו את דברי ההגדה, וקודם "מה נשתנה" ימזוג כוס שני לכל המסובים, ובסוף ההגדה מברכים ברכת "אשר גאלנו", ושותים את הכוס השני בהסבת שמאל בלא ברכה תחילה. ומנהג האשכנזים לברך על הכוס.

רחצה: יטלו ידיהם פעם שניה וכעת יברכו "על נטילת ידיים".

מוציא מצה: יאחזו שתי המצות והחצי ביניהם, ויברך "המוציא לחם מן הארץ", ואז יניח את המצה התחתונה וישאיר בידיו את המצה העליונה וחצי המצה התחתונה ויברך "על אכילת מצה", ויאכל בהסבת שמאל כזית מן המצה העליונה וכזית מן המצה החצויה. ואם אין המצות מספיקות לכולם יכולים לאכול כזית אחד בלבד בהסבת משאר מצות שמורות שבשלחו.

מרור: יקחו כזית מרור (חסה, ומנהג האשכנזים בכריין), הבדוק מתולעים, ויטבלו בחרוסת וינערו (זהו טיבול שני), ויברכו "על אכילת מרור", ולא יסב באכילתו.

כורך: יקח כזית מן המצה התחתונה וכזית מן המרור ויכרכם ביחד ויטבלם בחרוסת, ואינו צריך לנער החרוסת, ויאכלם בהסבת שמאל, זכר למקדש כהלל הזקן שהיה כורכם ואוכלם בבת אחת, והמנהג לומר זאת בפיו.

שלחן עורך: יערוך שלחנו ויסעוד ליבו בשמחה, כיד ה' הטובה עליו, ובלבד שישאיר מקום לאכול את האפיקומן לתאבון ולשתית ב' כוסות נוספים של יין.

